

SPRÁVANIE A VYSTUPOVANIE INŠPEKTOROV ÍRSKEHO ÚRADU PRE BEZPEČNOSŤ A OCHRANU ZDRAVIA PRI PRÁCI: PODPORA DODRŽIAVANIA PREDPISOV V OBLASTI BEZPEČNOSTI A OCHRANY ZDRAVIA PRI PRÁCI (PRÍPAD IE3)

Úvod

Podpora účinných postupov v oblasti bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci (ďalej len „BOZP“) je kľúčom k dosiahnutiu bezpečnejších a zdravších pracovísk. V rámci celého spektra priemyselných odvetví a podnikov rôznej veľkosti – veľkých, stredných aj malých – je zlepšovanie opatrení a postupov v oblasti riadenia BOZP stimulované, podporované a udržiavané prostredníctvom širokej škály inštitucionálnych aktérov a interných aj externých procesov podnikov. Vedecký výskum¹ poukazuje okrem iného na rozhodujúcu úlohu, ktorú môžu zohrávať štátne regulačné orgány pôsobiace v oblasti BOZP, ako sú inšpektoráty práce a služby prevencie. Táto prípadová štúdia je súčasťou výskumného projektu, ktorý sa uskutočnil v Írsku s cieľom poskytnúť podrobnejší pohľad na túto problematiku².

V predmetnej prípadovej štúdii sa podrobne opisuje normatívne správanie inšpektorov Úradu pre bezpečnosť a ochranu zdravia pri práci (ďalej len „úrad HSA“) pri návštevách organizácií s cieľom regulovať dodržiavanie právnych predpisov a osvedčených postupov v oblasti BOZP. Normatív je tu vymedzený ako: bežné a očakávané zvyčajné správanie inšpektorov úradu HSA v praxi pri návštevách podnikov s cieľom monitorovať a regulovať dodržiavanie predpisov v oblasti BOZP. Prípadová štúdia je inováčná, keďže jej cieľom je po prvýkrát ukázať, ako inšpektori úradu HSA v skutočnosti dosahujú dodržiavanie predpisov v oblasti BOZP v navštívených podnikoch. Je to oblasť, ktorej sa akademický výskum venoval len vo veľmi malom rozsahu, hoci ide o dôležitú a náročnú problematiku. Hlavný výskum zameraný na to, ako inšpektori práce dosahujú dodržiavanie predpisov v oblasti BOZP, je zhrnutý v diskusnom dokumente Európskej agentúry pre bezpečnosť a ochranu zdravia pri práci (EU-OSHA) (EU-OSHA, 2023c). Inšpektori práce sú podľa opisu zodpovední za zavedenie právnych predpisov v oblasti BOZP do praxe (EU-OSHA, 2023c). Touto štúdiou sa rozširuje vedomostná základňa tým, že sa v nej podrobne opisuje a rozoberá normatívne správanie inšpektorov úradu HSA pri monitorovaní, regulovaní a podporovaní dodržiavania predpisov v oblasti BOZP v navštívených podnikoch. V štúdii sa ďalej opisuje dosiahnutá vyváženosť medzi presviedčaním a sankciami využívanými týmito inšpektormi pri regulácii v kontrolovaných podnikoch s cieľom dosiahnuť dodržiavanie predpisov v oblasti BOZP. Prístup inšpektorov si vyžaduje osobitný druh odbornej prípravy. Odborná príprava nedávno prijatých inšpektorov sa opisuje v prípade IE1.³

Tieto dodatočné vedomosti o tom, ako inšpektori úradu HSA dosahujú dodržiavanie predpisov v oblasti BOZP počas svojich návštev a inšpekcií, spolu s ďalším výskumom prinesú ďalšie príležitosti na zlepšenie dodržiavania predpisov v oblasti BOZP.

Z tejto prípadovej štúdie vyplýva, že dominantným faktorom používaným na posúdenie bezpečnosti v navštívených podnikoch je pozorovanie nebezpečenstiev inšpektormi, ktoré je však v rámci bežných postupov doplnené o kladenie otázok a preštudovanie dokumentov týkajúcich sa bezpečnosti. Ide o dôležité zistenie, ktoré potvrdzuje, že pozorovanie je normatívnym správaním a základnou zručnosťou

¹ EU-OSHA – Európska agentúra pre bezpečnosť a ochranu zdravia pri práci, *Zlepšenie dodržiavania predpisov v oblasti bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci: komplexné preskúmanie*, 2021. K dispozícii na adrese: <https://osha.europa.eu/en/publications/improving-occupational-safety-and-health-changing-world-what-works-and-how>

² EU-OSHA, 2025. Hlavná správa je k dispozícii na adrese: <https://osha.europa.eu/en/publications/irelands-approach-supporting-occupational-safety-and-health-compliance-role-labour-inspectorate-and-prevention-services>

³ Prípad IE1 je k dispozícii na adrese: <https://osha.europa.eu/en/publications/irish-health-safety-authoritys-recruitment-drive-supporting-occupational-safety-and-health-compliance-case-ie1>

založenou na schopnostiach, ktorá si vyžaduje odbornú prípravu, vedomosti a skúsenosti. V štúdii sa tiež uvádza inšpektormi používaná praktika neformálne požadovať počas inšpekcií zlepšenia v oblasti bezpečnosti, napríklad okamžité použitie osobných ochranných prostriedkov alebo poskytnutie dodatočného vybavenia na prácu vo výškach. Okrem toho treba poznamenať, že len v zriedkavých prípadoch boli zaznamenané úplne bezpečné pracoviská. Táto skutočnosť je ďalším dôvodom, prečo je potrebné, aby inšpektori pravidelne navštevovali podniky a monitorovali dodržiavanie predpisov v oblasti BOZP.

V tejto prípadovej štúdii sa tiež objasňuje, ako inšpektori uprednostňujú budovanie kultúry väčšej bezpečnosti a podpory dodržiavania predpisov v oblasti BOZP tým, že pri návštevách podnikov využívajú prevažne prístup založený na presviedčaní. Zistilo sa, že inšpektori počas návštev uprednostňovali náučné a ústretové správanie a vystupovanie namiesto prísneho presadzovania predpisov. Nemali však ani žiadne ťažkosti použiť svoje sankčné právomoci, keď to bolo potrebné, čo preukazuje táto prípadová štúdia. Inšpektori, s ktorými sa na účely tejto prípadovej štúdie robili rozhovory, uviedli, že vo vysokorizikových odvetviach, ako sú stavebníctvo a výroba, sa opatrenia na presadzovanie predpisov použili v prípade približne 10 % navštívených podnikov, čo opäť poukazuje na potrebu neustáleho monitorovania pracovísk.

Pri návštevách v podnikoch so zameraním na reguláciu riadenia psychosociálnych rizík je však správanie inšpektorov odlišné. Pojem inšpektor použitý v tomto dokumente zahŕňa aj odborného zamestnanca HSA, ktorý monitoruje a presadzuje riadenie psychosociálnych rizík. Táto osoba je vedúcim organizačným psychológom a je klasifikovaná ako odborník na danú problematiku.

Ak bol zapojený špecializovaný odborník, pri posudzovaní psychosociálnych rizík použil prístup, ktorý bol v oveľa väčšej miere založený na kladení otázok a preštudovaní dokumentácie na mieste. Presadzovanie v oblasti prevencie psychosociálnych rizík je tiež oveľa náročnejšou problematikou vzhľadom na právom stanovené dôkazné bremeno, ktoré sa vyžaduje na účely uplatnenia opatrení na presadzovanie predpisov. Z informácií vyplýva, že zatiaľ sa neviedli žiadne trestné stíhania za porušenia súvisiace so psychosociálnymi rizikami.

Ďalším dôležitým zistením v rámci tejto prípadovej štúdie je, že úroveň posudzovania rizík, s ktorou sa inšpektori stretávajú, sa značne líši a zvyčajne súvisí s veľkosťou podniku, pričom väčšie podniky vykazujú lepšiu úroveň posudzovania rizík.

Metodika

Na účely tejto prípadovej štúdie sa uskutočnili rozhovory s ôsmimi inšpektormi v teréne a s odborníkom na danú problematiku (vedúcim organizačným psychológom). Všetci sú kvalifikovanými a skúsenými zamestnancami úradu HSA. Každý z nich mal aspoň ukončené vysokoškolské vzdelanie alebo rovnocenné vzdelanie a minimálne trojročnú predchádzajúcu prax v odvetví, v ktorom pravidelne vykonáva reguláciu. Veľká väčšina inšpektorov, s ktorým sa uskutočnili rozhovory, mala magisterské vzdelanie alebo aktívne pokračovala v postgraduálnom štúdiu. Všetci inšpektori bežne vykonávali inšpekcie súvisiace s BOZP na pracoviskách v oblasti stavebného, strojárkeho alebo poľnohospodárskeho priemyslu. Odborník na danú problematiku, s ktorým sa uskutočnil rozhovor, mal odborné skúsenosti v oblasti psychológie a vzdelanie na magisterskej úrovni, pričom jeho hlavnou činnosťou je regulácia v oblasti psychosociálnych rizík a presadzovanie predpisov.

Výskumní pracovníci kládli počas rozhovorov tri hlavné otázky: ako sa vykonávajú typické inšpekcie, ako sa vykonáva posudzovanie bezpečnosti v analyzovanom podniku a či sú v oblasti bezpečnosti potrebné zlepšenia a ako sa dosahujú. Respondentom boli položené aj ďalšie otázky, ktoré sa rozoberajú v hlavnej správe.

Inšpektori práce úradu HSA

Úrad HSA je národným inšpektorátom práce Írska. Má veľmi široké právomoci v oblasti bezpečnosti na pracovisku a agentúra EU-OSHA (2021) by ho z hľadiska jeho úloh v oblasti monitorovania, regulácie a súladu, ako aj poskytovania propagačných činností kategorizovala ako jednotný inšpektorát, ktorý je vo veľkej miere zodpovedný za BOZP v súvislosti s prácou.

Úrad HSA v roku 2023 uviedol, že vykonal viac ako 10 000 inšpekcií. Z uvedeného počtu bolo 9 995 inšpekcií neohlásených (HSA, 2023). Okrem návštev podnikov v nadväznosti na sťažnosť vykonal úrad HSA aj 225 osobitných vyšetrovaní vrátane 83 vyšetrovaní smrteľných úrazov. V roku 2023 prebehlo

19 trestných stíhaní, ktoré viedli k uloženiu pokút vo výške 1 377 500 EUR. Ako sa podrobne uvádza v prípade IE4,⁴ úrad HSA vykonal v roku 2023 približne 10 000 inšpekcií so 164 inšpektormi, z ktorých 85 pôsobí v teréne a vykonáva inšpekcie alebo vyšetrovania. Títo inšpektori (vrátane odborníka na danú problematiku) majú zákonné právomoci monitorovať dodržiavanie právnych predpisov v oblasti BOZP a podľa potreby prijímať opatrenia na ich presadzovanie. Tiež sa podieľali na propagačných činnostiach, uskutočnili kampane zamerané na bezpečnosť a spolupracovali so širšou komunitou v oblasti BOZP v Írsku, pričom zvyčajne poskytovali poradenstvo a informácie na organizovaných podujatiach.

Zacielenie inšpekcií a kampaní sa uskutočňuje na základe informácií z dvoch úrovní: vrcholový manažment a návrhy jednotlivých inšpektorov. Vrcholový manažment vypracúva pracovné programy na každý rok, ktoré sú založené na preskúmaní stratégií, výskumu a údajov úradu HSA. Toto preskúmanie je pre úrad HSA zdrojom informácií o tých odvetviach a pracoviskách, ktoré boli vybrané na osobitné cielené inšpekcie a kampane inšpektorátu práce. Tieto pracovné programy sa každoročne uverejňujú (pozri napríklad HSA, 2024). Úrad HSA v roku 2024 zameral svoje zdroje v rámci inšpektorátu na proaktívne inšpekcie a cielené kampane vo vysokorizikových odvetviach, ktorými sú poľnohospodárstvo, stavebníctvo, doprava a logistika, zdravotná a sociálna starostlivosť, výroba a skladovanie chemických látok a verejnoprospešné služby.

Pokiaľ ide o prácu v teréne, inšpektori úradu HSA sú povinní dodržiavať ročné pracovné programy, majú však možnosť voľnej úvahy, pokiaľ ide o ich každodenné činnosti. Pri výbere pracovísk, ktoré navštívia, preto obvykle zohľadňujú úroveň rizika a históriu návštev, ako aj miestne požiadavky na riadenie, ako sú požiadavky týkajúce sa vyšetrovania nehôd alebo vybavovania sťažností. To, ktoré pracoviská navštívia v ktorýkoľvek konkrétny deň, je ovplyvnené aj logistikou cestovania cez rozsiahle územia. Hoci inšpektori úradu HSA majú k dispozícii softvér, ktorý dokáže stanoviť priority vzhľadom na úroveň rizika jednotlivých pracovísk, v praxi sa návštevy pracovísk pravdepodobne plánujú na základe posúdenej úrovne rizika, frekvencie návštev a geografického zoskupenia pracovísk s cieľom minimalizovať čas strávený cestovaním.

Ako uvádza EU-OSHA (2023), ústrednú úlohu inšpektora práce možno charakterizovať ako implementácia vnútroštátnych právnych predpisov týkajúcich sa BOZP. Základnou povinnosťou všetkých inšpektorov práce pri monitorovaní a regulovaní súladu je preto posúdiť úroveň bezpečnosti predtým, ako sa vykonajú akékoľvek požiadavky. V tejto prípadovej štúdii sa podrobne opisuje normatívne správanie a štýl inšpektorov úradu HSA pri monitorovaní a regulácii troch vysokorizikových pracovísk: stavebníctvo, výroba a poľnohospodársky priemysel.

Hlavné zistenia z rozhovorov s ôsmimi inšpektormi

Všetci inšpektori boli kvalifikovaní, skúsení a mali vedomosti o nebezpečenstvách a rizikách v podnikoch, ktoré navštívili. O navštívených podnikoch mali tiež predchádzajúce vedomosti na základe existujúcich databáz a správ.

Inšpekcie založené na riziku sú normatívne (v súlade s bežnými a očakávanými zvyklosťami), pričom inšpektor vo veľkej miere sám rozhoduje o tom, ktorý podnik navštívi. Rozhodnutia o tom, ktorý podnik sa má navštíviť, boli zväčša pragmatické a odzrkadľovali miestne potreby, pracovné programy, ktoré úrad HSA včas uverejnil, ako aj pohodlie cestovania počas pracovného dňa. Zvyčajne to viedlo k tomu, že navštívené boli podniky s vyšším rizikom s cieľom monitorovať dodržiavanie predpisov v oblasti BOZP, pričom inšpektor práce v tejto súvislosti uviedol:

„Podniky, ktoré navštívim, si vyberám na základe nášho hodnotenia rizika, v rámci ktorého sa zohľadňuje dátum poslednej návštevy, ako aj druh a veľkosť podniku.“

Inšpektor práce

Správanie počas inšpekcie na mieste bolo opísané takto: Inšpektori sa najprv skontaktujú s vrcholovým manažmentom a podľa možnosti so zástupcami pre bezpečnosť. Pri inšpekcii sa uplatňuje všeobecný

⁴ Prípád 4 je k dispozícii na adrese <https://osha.europa.eu/en/publications/ibec-and-its-online-community-good-practice-supporting-occupational-safety-and-health-compliance-case-ie4>

prístup „pozerať, pýtať sa a čítať“, ktorý zahŕňa prehliadku pracoviska v rámci pozorovania nebezpečenstiev, kladenie otázok a preštudovanie dokumentov daného pracoviska. Predmetom preštudovania sú zvyčajne dokumenty ako posúdenia rizík a vyhlásenia o bezpečnosti.

Všetci inšpektori uviedli, že ako hlavnú metódu posudzovania bezpečnosti využívajú pozorovanie nebezpečenstiev na mieste. Hoci je kladenie otázok a preštudovanie posúdení rizík bežnou praxou, tieto metódy identifikácie nebezpečenstiev slúžili skôr na potvrdenie a posilnenie posúdenia bezpečnosti, ktoré bolo vykonané predovšetkým na základe pozorovania nebezpečenstiev počas inšpekcií. Inšpektori uviedli, že úroveň posúdenia rizík sa výrazne líšila, a to od „šokujúco nízkej“ po „dobrú“, ale vo všeobecnosti platí, že čím je väčší podnik, tým je úroveň posúdenia rizík vyššia.

„Najprv sa snažím vytvoriť si obraz na základe toho, čo vidím, a to mi napovie, aká je úroveň bezpečnosti.“

„Počas inšpekcie sledujem vizuálne stopy, aby som zistil, aká je úroveň bezpečnosti.“

„Pri inšpekciách bežne dochádzalo k neformálnym zlepšeniam na mieste, ktoré sa vykonali počas návštev. Inšpektori napríklad uviedli príklady, keď požadovali, aby sa počas ich prítomnosti na mieste vyriešili prípady nekontrolovaných pádov z výšky alebo prípady, keď zamestnanci nepoužívali OOP.“

„K veľkému počtu zlepšení dochádza neformálne, a tieto zlepšenia sa v správach inšpektorov neuvádzajú.“

„Sám seba sa pýtam, či by som chcel, aby tu pracoval môj brat, sestra, matka alebo otec.“

Vystupovanie inšpektora

Presviedčanie sa ukázalo byť hlavnou metódou, ktorú inšpektori používajú na zabezpečenie súladu, pričom všetci inšpektori uviedli, že používajú predovšetkým ústretové a náučné vystupovanie. Všetci inšpektori však uviedli, že sankčné právomoci by využili v prípade, že by to považovali za potrebné. Medzi zvyčajne uvádzanými činnosťami v oblasti presadzovania predpisov bolo využívanie výziev na zlepšenie alebo oznámení o zákaze. Inšpektori uviedli, že približne 10 % kontrolovaným vysokorizikovým podnikom boli doručené oznámenia o vymáhaní dodržiavania predpisov.

V odpovediach na otázky týkajúce sa ich postoja k porušeniam predpisov v oblasti BOZP a skúseností s nimi, ako aj využívania vymáhania dodržiavania predpisov, inšpektori uviedli, že nič nenasvedčuje tomu, že by sa trestné stíhanie mali využívať častejšie. Hoci všetci inšpektori uviedli, že v prípade potreby sa vedie trestné stíhanie, viacerí z nich poznamenali, že vzhľadom na zložitosť a časovú náročnosť je trestné stíhanie ako také problematické. V roku 2023 viedol úrad HSA trestné stíhanie v 19 prípadoch (HSA, 2023).

Informácie o sankciách a nákladoch v súvislosti s regulačnou činnosťou úradu HSA možno získať z výročných správ úradu HSA, v ktorých sa uvádzajú súhrnné údaje o činnosti v oblasti presadzovania predpisov v súvislosti so súdnymi konaniami. Vo výročnej správe úradu HSA za rok 2023 (HSA, 2023) sa podrobne opisuje výsledok 19 súhrnných trestných stíhaní. Celková výška pokút dosiahla 1 337 500 EUR. Najnižšia pokuta bola vo výške 500 EUR a najvyššia 750 000 EUR. Za smrteľný úraz poľnohospodárskeho pracovníka bol uložený trest odňatia slobody v trvaní jedného roka. Vo všeobecnosti sa tresty a náklady v súvislosti s činnosťou úradu HSA v oblasti presadzovania predpisov veľmi líšia a neexistuje žiadny jasný predvídateľný vzorec. V dvoch prípadoch, pri ktorých došlo k úmrtiu súvisiacemu s prácou, boli uložené pokuty vo výške 10 000 EUR a 30 000 EUR, v predchádzajúcich rokoch však boli uložené pokuty vo výške 1 milión EUR.

„Veľký dôraz sa kladie na presviedčanie, ale v prípade potreby využívam trestné stíhanie“.

„Vymáhanie dodržiavania predpisov je poslednou možnosťou, ktorá sa však v prípade potreby použije, ak nebolo zaznamenané žiadne zlepšenie alebo ak dôjde k úrazu alebo úmrtiu a vymáhanie dodržiavania predpisov je opodstatnené. V opačnom prípade je presviedčanie tým najlepším spôsobom.“

„V niektorých prípadoch nemusím viesť trestné stíhanie. Napríklad za viac ako desať rokov som navštívil asi 1 000 fariem, ale len raz som viedol trestné stíhanie.“

Všetci inšpektori uviedli, že na základe ich skúseností je úroveň bezpečnosti v menších podnikoch vo všeobecnosti horšia ako vo väčších podnikoch.

„Menšie hospodárske subjekty majú stále problémy s bezpečnosťou, najmä v poľnohospodárstve a stavebníctve“.

Regulácia v oblasti psychosociálnych rizík

Pokiaľ ide o reguláciu v oblasti psychosociálnych rizík, v správaní počas inšpekcie boli zjavné rozdiely. Odborník na danú problematiku, s ktorým bol vykonaný rozhovor, je pridelený na riadenie psychosociálnych rizík na plný úväzok. Bol prvou osobou, ktorú úrad HSA prijal na účely riadenia psychosociálnych rizík, a je označovaný ako odborník na danú problematiku. Podľa tejto osoby nie je jej práca pri regulácii v oblasti psychosociálnych rizík založená na inšpekciách v tradičnom zmysle. Hoci sa v tejto prípadovej štúdii podrobne opisuje dlhodobý model vykonávania inšpekcií zameraných na chemické, fyzikálne a biologické nebezpečenstvá, nemožno ho automaticky uplatniť na účely regulácie v oblasti psychosociálnych rizík.

Odborník na danú problematiku uviedol, vychádzajúc skôr z prípadov ako inšpekcií, že posudzovanie dokumentácie na mieste a kladenie otázok sú hlavnými metódami posudzovania psychosociálnych rizík, sťažností alebo obvinení a že tieto metódy možno vykonávať na diaľku alebo na mieste. Častým zistením vyplývajúcim z prípadov je, že požiadavky kladené na podniky, sú splnené len sporadicky. Tieto požiadavky zvyčajne zahŕňajú politiky, informácie a uskutočnenie niektorých primárnych a sekundárnych, ale najmä terciárnych intervencií. Obyčajne je potrebné, aby odborník na danú problematiku uskutočnil ďalšiu činnosť v oblasti regulácie v podobe opakovaných návštev. Medzi preferovanými primárnymi intervenciami odborníka na danú problematiku zameranými na podniky sa uvádzala väčšia prevencia a zmena skutočných systémov práce. Namiesto zamerania sa na jednotlivých pracovníkov treba v skutočnosti oveľa lepšie riešiť okolnosti, ktoré spôsobujú psychosociálne riziko, teda samotný systém práce.

Odborník na danú problematiku tiež uviedol, že prípady neprítomnosti na pracovisku z dôvodu zdravotných problémov, ktoré sú dôsledkom vystavenia psychosociálnemu riziku, sa nemusia hlásiť úradu HSA ani klasifikovať ako choroby. Preto nie sú tak viditeľné ako tradičné bezpečnostné riziká, na ktoré sa na vnútroštátnej úrovni vzťahuje povinnosť hlásiť pracovné úrazy a nebezpečné situácie.

Odborník na danú problematiku tiež uviedol, že psychosociálne riziká nie sú nové, ale ich riadenie a regulácia sa úplne líšia od metód, ktoré sa dlhodobo používajú v prípade tradičných bezpečnostných rizík. Navyše právne predpisy v súčasnej podobe nie sú dostatočne diferencované, pokiaľ ide o presadzovanie predpisov v oblasti regulácie bezpečnosti na pracovisku. Všetky nasledujúce vyjadrenia sú vyjadreniami odborníka na danú problematiku.

„Právne predpisy môžu byť obmedzujúce a ďalším problémom je, že podniky zapájajú do procesov právnikov už v začiatočnom štádiu.“

„Na základe aktuálnych právnych predpisov je ťažké bez akýchkoľvek odôvodnených pochybností preukázať na súde, čo je tým nebezpečenstvom a čo je príčinou psychosociálnych problémov.“

„Tu ide o zamestnancov, nie o stroj, ktorému chýba ochrana, a preto je táto oblasť oveľa zložitejšia ako oblasť tradičnej bezpečnosti.“

„Často zistím, že to, čo je skutočným nedostatkom, sú manažérske kompetencie a tzv. mäkké zručnosti pri práci s ľuďmi.“

„Menšie podniky často uvádzajú, že žiadne psychosociálne riziká neexistujú.“

Príklady spolupráce

Všetci inšpektori a odborníci na danú problematiku uviedli, že sú otvorení akejkoľvek forme spolupráce, pričom spomenuli mnoho príkladov takejto spolupráce so širšou komunitou v oblasti BOZP v Írsku. Tento bod je rozpracovaný v časti 5 hlavnej správy⁵, v ktorej sa uvádzajú mnohé príklady spolupráce s väčšinou organizácií pôsobiacich v oblasti BOZP uvedených v tabuľkách 2 a 3, a to vrátane odborov, konfederácie Ibec (prípady IE4⁶), Írskej národnej organizácie pre bezpečnosť (NISO; prípady IE5⁷), Írskej štátnej agentúry pre nároky (prípady IE6)⁸ a profesijných obchodných združení, ako sú Federácia stavebného priemyslu⁹ a Írske združenie malých a stredných podnikov¹⁰. Všetci inšpektori práce a odborníci na danú problematiku vyjadrili pozitívny postoj k spolupráci, napríklad:

„Stretnem sa s každou skupinou, ktorá sa chce so mnou porozprávať.“

„Spolupracujem so všetkými organizáciami alebo jednotlivcami, aby sme spoločne pomáhali pri riešení psychosociálnych rizík súvisiacich s prácou.“

„Spolupracujem s mnohými profesijnými komorami a obchodnými združeniami. V porovnaní s individuálnymi návštevami môžeme mať prostredníctvom tejto spolupráce oveľa väčší dosah a vplyv na ich zainteresované strany.“

Príklady inovácií

Odborník na danú problematiku spolupracoval s Komisiou pre vzťahy na pracovisku (pozri tabuľku 2 v hlavnej správe⁵) a vypracoval kódex postupov pre zamestnávateľov a zamestnancov týkajúci sa prevencie a riešenia šikanovania na pracovisku (HSA/WRC, 2021). V tomto kódexe postupov sa uvádzajú informácie pre tých, ktorí sa chcú dozvedieť viac o konfliktoch a šikanovaní na pracovisku.

⁵ Hlavná správa je k dispozícii na adrese: <https://osha.europa.eu/en/publications/irelands-approach-supporting-occupational-safety-and-health-compliance-role-labour-inspectorate-and-prevention-services>

⁶ Prípady IE4 je k dispozícii na adrese: <https://osha.europa.eu/en/publications/ibec-and-its-online-community-good-practice-supporting-occupational-safety-and-health-compliance-case-ie4>

⁷ Prípady IE5 je k dispozícii na adrese: <https://osha.europa.eu/en/publications/irelands-niso-community-practice-supporting-occupational-safety-and-health-compliance-case-ie5>

⁸ Prípady IE6 je k dispozícii na adrese: <https://osha.europa.eu/en/publications/irish-state-claims-agencys-risk-management-supporting-occupational-safety-and-health-compliance-case-ie6>

⁹ Pozri: <https://cif.ie/>

¹⁰ Pozri: <https://isme.ie/>

Odborník na danú problematiku tiež uviedol, že Komisia pre vzťahy na pracovisku je vhodnou voľbou pre jednotlivých pracovníkov hľadajúcich nápravu, pokiaľ ide o psychosociálne riziká súvisiace s prácou.

Prenosnosť

Správanie inšpektorov úradu HSA a odborníka na danú problematiku počas ich interakcií, návštev na mieste a inšpekcií veľmi dobre odzrkadľuje ich profesionalitu a oddanosť dodržiavaniu predpisov v oblasti BOZP a bezpečnosti pracovníkov. To je v súlade s predchádzajúcim výskumom zameraným na inšpektoráty práce EÚ (EU-OSHA, 2023). Jedna zručnosť, ktorá sa považuje za prenosnú, je dôraz, ktorý úrad HSA kladie na spoluprácu so širšou komunitou v oblasti BOZP. Tá sa prejavuje ako očakávanie, že inšpektori úradu HSA a odborník na danú problematiku budú aktívne hľadať príležitosti na spoluprácu. Úrad HSA preto aktívne hľadá príležitosti, ako využiť svoj vplyv a osloviť čo najširšie publikum.

Záver

V roku 2023 vykonal úrad HSA viac ako 10 000 inšpekcií, ktoré sa týkali približne 2,7 milióna národných pracovníkov. Každú z týchto inšpekcií vykonal vysokovzdelený a skúsený zamestnanec v oblasti regulácie BOZP. Táto prípadová štúdia jasne svedčí o ich ústretovom a náučnom vystupovaní založenom na budovaní kultúry. Inšpektori úradu HSA obohatili tento prístup aj o rozsiahlu spoluprácu a spoluúčasť, čo dokazuje zvyšných päť prípadových štúdií.

Pokiaľ ide o štýl v oblasti regulácie, všetci inšpektori preukázali, že prístup založený na presvedčaní sa vo veľkej miere uprednostňuje pred sankciami. Ak to však bolo potrebné, inšpektori neváhali použiť opatrenia na presadzovanie predpisov, hoci v približne deviatich z desiatich prípadov využili na dosiahnutie požadovaného zlepšenia v dodržiavaní predpisov v oblasti BOZP vo vysokorizikových odvetviach svoje presvedčovacie schopnosti.

Úrovně bezpečnosti sa určujú predovšetkým na základe pozorovania nebezpečenstiev počas inšpekcií, pričom potrebu neustáleho monitorovania podnikov dokazuje skutočnosť, že vymáhanie dodržiavania predpisov je potrebné v prípade približne 10 % vysokorizikových podnikov.

Úrad HSA preukázal účinnosť súčasnej politiky a praxe zameranej na podporu dodržiavania predpisov v oblasti BOZP tým, že určitá forma sankcie bola potrebná u približne 10 % skontrolovaných vysokorizikových podnikov.

Na druhej strane regulácia v oblasti psychosociálnych rizík je spojená s väčšími ťažkosťami v dôsledku inherentných právnych otázok. Úradu HSA sa nehlásia konkrétne prípady neprítomnosti v práci, ak sú spôsobené psychologickými zdravotnými ťažkosťami, na ktoré sa väčšina systémov klasifikácie chorôb nevzťahuje, napríklad DSM-V (2022). Okrem toho má úrad HSA problém s nedostatočnými zdrojmi, keďže má len dvoch odborníkov, ktorí sa v súčasnosti venujú výslovne regulácii v oblasti psychosociálnych rizík, a zatiaľ nemá pre túto kategóriu rizík zavedený žiaden alternatívny systém na podávanie žalôb v rámci trestného stíhania. Z uvedeného dôvodu budú najmä trestné stíhania naďalej zriedkavé. V záujme zlepšenia účinnosti regulácie v oblasti psychosociálnych rizík je potrebné: zásadné preskúmanie a zmeny existujúcich systémov; klasifikácia podávania správ s cieľom zahrnúť vývoj spoľahlivejších noriem a prevádzkových postupov; ako aj dohodnuté metódy EÚ na posudzovanie rizík a zavádzanie kontrolných mechanizmov pre rôzne typy odvetví a pracovné kultúry.

Referencie

DSM-V, 2022. Diagnostický a štatistický manuál duševných porúch, piate vydanie, American Psychiatric Association.

EU-OSHA – Európska agentúra pre bezpečnosť a ochranu zdravia pri práci, *Zlepšenie dodržiavania predpisov v oblasti bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci: komplexné preskúmanie*, 2021. K dispozícii na adrese:

https://osha.europa.eu/sites/default/files/Improving_compliance_OSH_regulations_lit%20review.pdf

EU-OSHA – Európska agentúra pre bezpečnosť a ochranu zdravia pri práci, *Supporting Compliance of Occupational Safety and Health Requirements – European Labour Inspection Systems of Sanctions and Standardised Measures* (Podpora dodržiavania požiadaviek v oblasti bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci – Systémy sankcií a štandardizovaných opatrení v oblasti inšpekcie práce v Európe), 2023c. K dispozícii na adrese:

https://osha.europa.eu/sites/default/files/Supporting-Compliance-Workplace-Safety-Requirements_EN.pdf

HSA/WRC, *2021 Code of Practice for Employers and Employees on the Prevention and Resolution of Bullying at Work* (Kódex postupov pre zamestnávateľov a zamestnancov z roku 2021 týkajúci sa prevencie a riešenia šikanovania na pracovisku).

HSA, 2023. Úrad pre bezpečnosť a ochranu zdravia pri práci, výročná správa za rok 2023.

Uverejnená Úradom pre bezpečnosť a ochranu zdravia pri práci, The Metropolitan Building, James Joyce Street, Dublin 1.

https://www.hsa.ie/eng/publications_and_forms/publications/corporate/annual_report_2023.html

HSA, 2024. Pracovný program Úradu pre bezpečnosť a ochranu zdravia pri práci na rok 2024.

Uverejnený Úradom pre bezpečnosť a ochranu zdravia pri práci, The Metropolitan Building, James Joyce Street, Dublin 1.

Autori: Dr. Victor Hrymak, Dr. Patrick Bruce a Dr. Chiara Leva.

Riadenie projektu: Ioannis Anyfantis a Lorenzo Munar, Európska agentúra pre bezpečnosť a ochranu zdravia pri práci (EU-OSHA).

Vypracovanie tejto prípadovej štúdie zadala Európska agentúra pre bezpečnosť a ochranu zdravia pri práci (EU-OSHA). Za obsah vrátane všetkých vyjadrených stanovísk a/alebo záverov zodpovedajú samotní autori a nemusia nevyhnutne odrážať stanoviská agentúry EU-OSHA.

Európska agentúra pre bezpečnosť a ochranu zdravia pri práci (EU-OSHA) ani žiadna osoba konajúca v jej mene nie je zodpovedná za prípadné použitie týchto informácií.

© Európska agentúra pre bezpečnosť a ochranu zdravia pri práci, 2026

Reprodukcia je povolená len s uvedením zdroja.

Na akékoľvek použitie alebo reprodukciu fotografií alebo iného materiálu, na ktorý sa nevzťahujú autorské práva Európskej agentúry pre bezpečnosť a ochranu zdravia pri práci, je potrebné povolenie priamo od držiteľov autorských práv.